

czystego gruntów wchodzących w skład pracowniczych ogrodów działkowych, jeżeli w dniu 5 grudnia 1990 r. i w dniu wejścia w życie ustawy był użytkownikiem tych gruntów, a ogrody spełniały warunki, o których mowa w art. 10 lub art. 33 ustawy o pracowniczych ogrodach działkowych.

2. Zawarcie umowy o oddanie gruntów w użytkowanie wieczyste następuje bez przetargu.

3. Polski Związek Działkowców, z zastrzeżeniem ust. 4, jest zwolniony z opłat z tytułu użytkowania wieczystego gruntów.

4. W razie zbycia prawa użytkowania wieczystego gruntów przed upływem 10 lat od jego ustanowienia, Polski Związek Działkowców uiszcza pierwszą opłatę roczną w wysokości określonej w dniu zbycia, według przepisów rozdziału 5 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. z 1991 r. Nr 30, poz. 127, Nr 103, poz. 446 i Nr 107, poz. 464, z 1993 r. Nr 47, poz. 212 i Nr 131, poz. 629 oraz z 1994 r. Nr 27, poz. 96, Nr 31, poz. 118, Nr 84, poz. 384, Nr 85, poz. 388, Nr 89, poz. 415 i Nr 123, poz. 601). Obowiązek uiszczenia opłaty nie dotyczy nieodpłatnego przekazania przez Polski Związek Działkowców prawa użytkowania wieczystego gruntów na rzecz gminy, na obszarze której położone są te grunty, lub na rzecz Skarbu Państwa.

5. W przypadku zbycia przez Polski Związek Działkowców prawa użytkowania wieczystego gruntów, gminie, na obszarze której położone są te grunty, przysługuje prawo pierwokupu. Gmina wykonuje prawo pierwokupu za cenę w wysokości 1% ceny ustalonej między stronami w umowie sprzedaży.

6. Polskiemu Związkowi Działkowców przysługuje, na zasadach określonych w art. 21 i art. 22 ustawy o pracowniczych ogrodach działkowych, odszkodowa-

nie za grunty będące w jego użytkowaniu wieczystym, wywłaszczone na cele publiczne.

7. Roszczenia, o których mowa w ust. 1, wygasają, jeżeli Polski Związek Działkowców nie złoży stosownego wniosku w tej sprawie do dnia 31 grudnia 1996 r.

Art. 3. W ustawie z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. z 1991 r. Nr 30, poz. 127, Nr 103, poz. 446 i Nr 107, poz. 464, z 1993 r. Nr 47, poz. 212 i Nr 131, poz. 629 oraz z 1994 r. Nr 27, poz. 96, Nr 31, poz. 118, Nr 84, poz. 384, Nr 85, poz. 388, Nr 89, poz. 415 i Nr 123, poz. 601) w art. 4 w ust. 6 dodaje się zdanie trzecie w brzmieniu:

„Grunty przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod pracownicze ogrody działkowe mogą być oddawane nieodpłatnie w użytkowanie wieczyste organizacjom zrzeszającym działkowców.”

Art. 4. Państwowe i komunalne osoby prawne mogą zbywać nieodpłatnie przysługujące im prawo użytkowania wieczystego gruntów wchodzących w skład pracowniczych ogrodów działkowych na rzecz Polskiego Związku Działkowców. W stosunku do tych gruntów stosuje się odpowiednio przepisy art. 4 ust. 6 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości.

Art. 5. Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej ogłosi jednolity tekst ustawy z dnia 6 maja 1981 r. o pracowniczych ogrodach działkowych, z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów wydanych przed jego ogłoszeniem.

Art. 6. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *L. Wałęsa*

487

USTAWA

z dnia 29 czerwca 1995 r.

o referendum.

Rozdział 1

Zasady ogólne

Art. 1. Ustawa reguluje zasady i tryb przeprowadzenia referendum, o którym mowa w art. 19 ustawy konstytucyjnej z dnia 17 października 1992 r. o wzajem-

nych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz. U. Nr 84, poz. 426 i z 1995 r. Nr 38, poz. 184), oraz w art. 2c i art. 9—11 ustawy konstytucyjnej z dnia 23 kwietnia 1992 r. o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 67, poz. 336 i z 1994 r. Nr 61, poz. 251).

Art. 2. 1. Obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, w drodze głosowania, wyrażają swoją wolę co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy poddanej referendum.

2. Referendum polega na udzieleniu, na urzędowej karcie do głosowania, pozytywnej lub negatywnej odpowiedzi na postawione pytania albo na dokonaniu wyboru między zaproponowanymi wariantami rozwiązań.

Art. 3. 1. W referendum mają prawo brać udział obywatele polscy posiadający prawo wybierania do Sejmu. Referendum nie przeprowadza się poza granicami Państwa, z zastrzeżeniem art. 12.

2. Spis osób uprawnionych do udziału w referendum sporządza się i aktualizuje odpowiednio w trybie i na zasadach określonych w ustawie — Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 4. 1. W sprawach, o których mowa w art. 19 ust. 1 ustawy konstytucyjnej z dnia 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym, referendum ma prawo zarządzić:

- 1) Sejm, uchwałą podjętą bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, lub
- 2) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, za zgodą Senatu podjętą bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

2. Sprawa będąca przedmiotem referendum, o którym mowa w ust. 1, nie może być ponownie poddana pod referendum przed upływem 4 lat od dnia jego przeprowadzenia.

Art. 5. 1. Sejm może postanowić o poddaniu określonej sprawy pod referendum z własnej inicjatywy, a także na wniosek Senatu, Rady Ministrów lub grupy obywateli. W przypadku gdy Sejm nie uwzględni wniosku o przeprowadzenie referendum, Marszałek Sejmu informuje o tym wnioskodawcę.

2. Wniosek o zarządzenie referendum powinien określać propozycje pytań lub wariantów rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum.

3. Sejm w uchwale o przeprowadzeniu referendum ustala treść pytań lub wariantów rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum.

4. Szczegółowy tryb podejmowania przez Sejm uchwały o przeprowadzeniu referendum, jak również rozpatrywania wniosków, o których mowa w ust. 1, określa regulamin Sejmu.

Art. 6. 1. Sejm może postanowić o poddaniu określonej sprawy pod referendum z inicjatywy grupy obywateli, którzy dla swojego wniosku uzyskają poparcie co najmniej 500 000 osób posiadających prawo wybierania do Sejmu. Referendum z inicjatywy grupy oby-

wateli nie może dotyczyć wydatków i dochodów oraz obronności państwa, a także amnestii.

2. Zgłoszenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, dokonuje na piśmie pełnomocnik, którym jest osoba wskazana w pisemnym oświadczeniu pierwszych 15 osób, które udzieliły poparcia wnioskowi.

3. Do zgłoszenia wniosku załącza się wykaz obywateli popierających zgłoszenie, zawierający czytelne wskazanie imion, nazwisk, wieku, adresów zamieszkania, serii i numerów dowodów osobistych lub paszportów osób, które udzielają poparcia, składając na wykazie własnoręczny podpis. Wzór wykazu ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

4. W przypadku uzasadnionej wątpliwości co do prawidłowości złożenia wymaganej liczby podpisów w sposób, o którym mowa w ust. 3, Prezydium Sejmu zwraca się do Państwowej Komisji Wyborczej o stwierdzenie, czy jest złożona wymagana liczba podpisów.

5. Jeżeli po przeprowadzeniu postępowania, o którym mowa w ust. 4, prawidłowo złożona liczba podpisów popierających wniosek jest mniejsza niż ustawowo wymagana, Prezydium Sejmu odmawia przyjęcia wniosku. Uchwałą w tej sprawie wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi.

6. Uchwała, o której mowa w ust. 5, może być przez pełnomocnika zaskarżona do Sądu Najwyższego w terminie 14 dni od daty doręczenia. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę w terminie 30 dni w postępowaniu nieprocesowym, w składzie 3 sędziów. Od postanowienia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny.

Art. 7. 1. Prezydent przekazuje Senatowi projekt zarządzenia w sprawie przeprowadzenia referendum, zawierający treść pytań lub wariantów rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum, a także termin jego przeprowadzenia.

2. Senat w ciągu 14 dni od dnia przekazania projektu zarządzenia Prezydenta, o którym mowa w ust. 1, wyraża zgodę na przeprowadzenie referendum.

3. Szczegółowy tryb wyrażania przez Senat zgody, o której mowa w ust. 2, określa regulamin Senatu.

Art. 8. 1. Uchwała Sejmu lub zarządzenie Prezydenta w sprawie przeprowadzenia referendum zawiera:

- 1) podstawę prawną przeprowadzenia referendum,
- 2) treść karty do głosowania,
- 3) termin przeprowadzenia referendum,
- 4) kalendarz czynności związanych z przeprowadzeniem referendum.

2. Referendum wyznacza się na dzień wolny od pracy.

3. Uchwałę Sejmu lub zarządzenie Prezydenta, o których mowa w ust. 1, ogłasza się w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

4. Referendum przeprowadza się najpóźniej w 90 dniu od dnia ogłoszenia uchwały lub zarządzenia, o których mowa w ust. 1.

Art. 9. 1. Wynik referendum jest wiążący, jeżeli wzięła w nim udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania.

2. Rozstrzygnięcie w referendum następuje, jeżeli:

- 1) za jednym z dwóch przedstawionych rozwiązań opowiedziała się większość biorących udział w głosowaniu,
- 2) za jednym z więcej niż dwóch rozwiązań opowiedziała się największa liczba biorących udział w głosowaniu.

Art. 10. Właściwe organy państwowe podejmują niezwłocznie czynności dla realizacji wyniku referendum poprzez wydanie aktów prawnych bądź podjęcie innych decyzji, nie później jednak niż w terminie 60 dni od dnia ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego o ważności referendum w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozdział 2

Referendum konstytucyjne

Art. 11. Referendum konstytucyjne, o którym stanowi ustawa konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1992 r. o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadza się na podstawie niniejszej ustawy, z zastrzeżeniem art. 12, 13 i 14.

Art. 12. 1. Prawo udziału w referendum konstytucyjnym przysługuje każdemu obywatelowi Rzeczypospolitej Polskiej, który ma prawo wybierania do Sejmu.

2. Obywatele polscy przebywający poza granicami Państwa i posiadający ważne paszporty biorą udział w referendum konstytucyjnym odpowiednio na zasadach określonych w ustawie — Ordynacja wyborcza do Sejmu.

Art. 13. 1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej zarządza poddanie Konstytucji pod referendum w trybie określonym w art. 9 ustawy konstytucyjnej, o której mowa w art. 11.

2. Przyjęcie w referendum Konstytucji następuje wówczas, gdy opowiedziała się za nią większość biorących udział w głosowaniu.

Art. 14. 1. W przypadku określonym w art. 2c ustawy konstytucyjnej, o której mowa w art. 11, o przeprowadzeniu referendum postanawia Zgromadzenie Narodowe z inicjatywy 56 członków Zgromadzenia, jego Komisji Konstytucyjnej bądź na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. W razie gdy Zgromadzenie

Narodowe nie uwzględni wniosku Prezydenta, Przewodniczący Zgromadzenia Narodowego informuje o tym wnioskodawcę.

2. Przedmiotem referendum mogą być wyłącznie konkretnie określone problemy lub rozwiązania projektu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Uchwałę w sprawie przeprowadzenia referendum Zgromadzenie Narodowe podejmuje bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby członków Zgromadzenia Narodowego.

4. Podejmując uchwałę w sprawie przeprowadzenia referendum Zgromadzenie Narodowe ustala jednocześnie treść pytań lub wariantów rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum. Szczegółowy tryb podejmowania przez Zgromadzenie Narodowe uchwały w sprawie przeprowadzenia referendum określa regulamin Zgromadzenia Narodowego.

5. Do referendum, o którym mowa w ust. 1, przepisy art. 8 i 9 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 3

Organy do spraw referendum

Art. 15. Referendum przeprowadzają:

- 1) Państwowa Komisja Wyborcza, powołana na podstawie przepisów ustawy — Ordynacja wyborcza do Sejmu,
- 2) wojewódzkie komisje do spraw referendum,
- 3) obwodowe komisje do spraw referendum.

Art. 16. 1. Państwowa Komisja Wyborcza zapewnia przygotowanie, organizację oraz przeprowadzenie referendum.

2. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej należy w szczególności:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przygotowaniem referendum oraz przestrzeganiem przepisów regulujących zasady i tryb przeprowadzenia referendum,
- 2) wyjaśnianie treści pytań lub wariantów rozwiązań poddanych pod referendum,
- 3) powołanie wojewódzkich komisji do spraw referendum i rozpatrywanie skarg na ich działalność oraz rozwiązanie wojewódzkich i obwodowych komisji do spraw referendum po wykonaniu ich ustawowych zadań,
- 4) ustalenie wzoru urzędowych formularzy, druków, a także wzoru pieczęci wojewódzkich i obwodowych komisji,
- 5) ustalenie i podanie do wiadomości publicznej oraz ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej wyniku referendum,
- 6) sporządzenie sprawozdania z przebiegu referendum i przedłożenie Sądowi Najwyższemu oraz organowi zarządzającemu referendum.

3. Państwowa Komisja Wyborcza podejmuje uchwały w zakresie wykonywania swoich ustawowych uprawnień.

Art. 17. 1. Państwowa Komisja Wyborcza uchwała wytyczne wiążące komisje do spraw referendum niższego stopnia oraz udziela wyjaśnień organom administracji rządowej i samorządowej, a także podległym im jednostkom wykonującym zadania związane z przeprowadzeniem referendum.

2. Państwowa Komisja Wyborcza uchyla uchwały wojewódzkich komisji podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpatrzenia.

3. Państwowa Komisja Wyborcza ustala regulaminy wojewódzkich i obwodowych komisji, określając w nich w szczególności :

- 1) zasady i tryb pracy,
- 2) sposób wykonania zadań,
- 3) sposób sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem niniejszej ustawy.

4. Państwowa Komisja Wyborcza może na czas przeprowadzenia referendum utworzyć swoją inspekcję i określić jej zadania.

Art. 18. Do zadań wojewódzkiej komisji do spraw referendum należy w szczególności:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przygotowaniem referendum na terenie województwa oraz przestrzeganiem przepisów niniejszej ustawy przez obwodowe komisje do spraw referendum,
- 2) rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji do spraw referendum,
- 3) zarządzenie druku obwieszczeń dotyczących referendum i dostarczenie ich obwodowym komisjom do spraw referendum,
- 4) ustalenie zbiorczych wyników głosowania na obszarze województwa i przekazanie ich do Państwowej Komisji Wyborczej,
- 5) zapewnienie, we współdziałaniu z właściwymi organami administracji rządowej oraz samorządowej, prawidłowego przygotowania i przeprowadzenia referendum na obszarze województwa,
- 6) wykonywanie innych zadań przewidzianych w ustawie lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.

Art. 19. 1. W skład wojewódzkiej komisji do spraw referendum wchodzi 7—9 sędziów powoływanych na zasadach określonych przepisami ustawy — Ordynacja wyborcza do Sejmu, dotyczących okręgowych komisji wyborczych.

2. Do zasad działalności wojewódzkich komisji do spraw referendum stosuje się odpowiednio przepisy ustawy — Ordynacja wyborcza do Sejmu, dotyczące okręgowych komisji wyborczych.

Art. 20. Do zadań obwodowej komisji do spraw referendum należy:

- 1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie,
- 2) czuwanie w dniu referendum nad przestrzeganiem niniejszej ustawy w miejscu i czasie głosowania,
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości,
- 4) przekazanie protokołu głosowania w obwodzie właściwej wojewódzkiej komisji do spraw referendum.

Art. 21. 1. Obwodową komisję do spraw referendum w składzie od 5 do 7 osób powołuje zarząd gminy spośród osób uprawnionych do udziału w referendum, najpóźniej w 21 dniu przed dniem referendum. Sposób zgłaszania kandydatów oraz tryb powoływania obwodowych komisji określa Państwowa Komisja Wyborcza.

2. Do zasad działalności obwodowych komisji do spraw referendum stosuje się odpowiednio przepisy ustawy — Ordynacja wyborcza do Sejmu, dotyczące obwodowych komisji wyborczych.

Art. 22. 1. Organizacyjno-techniczne warunki wykonywania zadań związanych z przeprowadzeniem referendum przez Państwową Komisję Wyborczą i wojewódzkie komisje do spraw referendum zapewniają odpowiednio Krajowe Biuro Wyborcze i wojewódzkie biura wyborcze działające na podstawie przepisów ustawy — Ordynacja wyborcza do Sejmu.

2. Obsługę i techniczno-materialne warunki pracy obwodowej komisji do spraw referendum zapewnia, jako zadanie zlecone gminie, wójt lub burmistrz (prezydent miasta).

3. Obowiązki przewidziane w ust. 2 w odniesieniu do obwodowych komisji powołanych w obwodach głosowania za granicą i na polskich statkach morskich wykonują odpowiednio konsul i kapitan statku.

4. Organizacje polityczne i społeczne o zasięgu ogólnopolskim mają prawo delegować do komisji do spraw referendum wszystkich szczebli mężów zaufania w celu prowadzenia obserwacji przebiegu referendum. Przepisy ustawy — Ordynacja wyborcza do Sejmu stosuje się odpowiednio.

Rozdział 4

Głosowanie

Art. 23. 1. Państwowa Komisja Wyborcza ustala wzór karty do głosowania w referendum.

2. Urzędowa karta do głosowania obejmuje:

- 1) oznaczenie referendum i organu, który postanowił o jego przeprowadzeniu, oraz datę referendum,
- 2) pytania albo warianty rozwiązania sprawy będącej przedmiotem referendum. Jeżeli referendum polega na udzieleniu odpowiedzi na postawione pyta-

nie, na karcie do głosowania zamieszcza się również wyrazy „tak” i „nie”, a gdy referendum polega na dokonaniu wyboru pomiędzy zaproponowanymi wariantami rozwiązań, przy każdym z wariantów umieszcza się po lewej stronie numer wariantu,

3) pouczenie o sposobie głosowania.

3. W przypadku poddania pod referendum więcej niż jednej sprawy, na karcie do głosowania zamieszcza się kolejno wszystkie postawione pytania lub warianty, z zachowaniem wymagań określonych w ust. 2 pkt 2.

4. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie. Na karcie do głosowania drukuje się odcisk pieczęci Państwowej Komisji Wyborczej.

5. Zasady sporządzania i tryb przekazywania kart do głosowania obwodowym komisjom do spraw referendum ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 24. 1. Głosowanie przeprowadza się w obwodach głosowania utworzonych dla ostatnio przeprowadzonych wyborów do Sejmu.

2. W uzasadnionych przypadkach, na wniosek wójta lub burmistrza (prezydenta miasta), rada gminy może dokonać zmian w podziale na obwody głosowania lub ustalić inne siedziby obwodowych komisji do spraw referendum.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich.

4. W sprawach, o których mowa w ust. 2 i 3, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy — Ordynacja wyborcza do Sejmu, dotyczące zasad i trybu tworzenia obwodów głosowania.

Art. 25. 1. Głosować można tylko osobiście.

2. Zasady oraz tryb przeprowadzenia głosowania określają odpowiednio przepisy ustawy — Ordynacja wyborcza do Sejmu.

Art. 26. 1. Głosujący udziela odpowiedzi na postawione pytanie w ten sposób, że stawia znak w kratce obok odpowiedzi pozytywnej „tak” lub obok odpowiedzi negatywnej „nie”.

2. Głosujący dokonuje wyboru pomiędzy zaproponowanymi wariantami w ten sposób, że stawia znak w kratce obok numeru wariantu, za którym się opowiada.

3. Znakiem, o którym mowa w ust. 1 i 2, są dwie przecinające się linie, których punkt przecięcia znajduje się w obrębie kratki.

Rozdział 5

Ustalenie wyników głosowania i wyniku referendum

Art. 27. 1. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania obwodowa komisja do spraw referendum ustala

liczbę nie wykorzystanych kart do głosowania i umieszcza je w zabezpieczonych pakietach.

2. Komisja ustala, na podstawie spisu uprawnionych do głosowania w referendum, liczbę osób uprawnionych do głosowania oraz liczbę osób, którym wydano karty do głosowania.

3. Przewodniczący, w obecności komisji, otwiera urnę, po czym komisja liczy znajdujące się w niej karty do głosowania.

4. Kart do głosowania przedartych całkowicie na dwie lub więcej części nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach, o których mowa w ust. 3.

5. Jeżeli liczba kart do głosowania w urnie przewyższa liczbę wydanych kart, komisja podaje w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

Art. 28. Nieważne są karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone lub nie opatrzone pieczęcią obwodowej komisji do spraw referendum.

Art. 29. 1. Po ustaleniu liczby ważnych kart do głosowania obwodowa komisja do spraw referendum ustala wyniki głosowania w obwodzie.

2. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania:

1) znak, o którym mowa w art. 26 ust. 3, postawiono w obu kratkach odpowiadających odpowiedziom na postawione pytanie lub nie postawiono tego znaku w żadnej z kratek odpowiadających odpowiedziom na pytanie,

2) znak, o którym mowa w art. 26 ust. 3, postawiono w kratkach odpowiadających dwom lub więcej numerom wariantów albo nie postawiono tego znaku w żadnej z kratek odpowiadających numerowi wariantu.

3. W razie poddania pod referendum więcej niż jednej sprawy (przedstawionej w formie pytania lub wyboru wariantu), komisja ustala wyniki głosowania oddzielnie dla każdego pytania lub wyboru wariantu.

4. Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych pytań lub wariantów albo poczynienie innych dopisków nie wpływa na ważność głosu.

Art. 30. 1. Obwodowa komisja do spraw referendum sporządza w dwóch egzemplarzach protokół głosowania w obwodzie, którego wzór ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

2. W protokole głosowania w obwodzie wymienia się liczby:

1) osób uprawnionych do głosowania,

2) osób, którym wydano karty do głosowania,

3) kart nieważnych,

4) kart ważnych (czyli liczbę osób, które wzięły udział w głosowaniu),

- 5) głosów nieważnych,
- 6) głosów ważnych,
- 7) głosów ważnych oddanych na poszczególne odpowiedzi postawionego pytania lub za wyborem określonego wariantu.

3. Przepis art. 29 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji, obecne przy jego sporządzeniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

5. Członkom komisji przysługuje prawo wniesienia do protokołu głosowania uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.

6. Po sporządzeniu protokołu obwodowa komisja podaje niezwłocznie do publicznej wiadomości wyniki głosowania.

Art. 31. 1. Przewodniczący obwodowej komisji do spraw referendum niezwłocznie przesyła do wojewódzkiej komisji do spraw referendum, w zapieczętowanej kopercie, jeden egzemplarz protokołu głosowania w obwodzie.

2. Tryb przekazywania protokołów, o których mowa w ust. 1, ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

3. Państwowa Komisja Wyborcza może określić zasady i tryb wcześniejszego przekazywania danych z protokołu za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego lub elektronicznego przesyłania danych.

Art. 32. Po dokonaniu czynności wymienionych w art. 31 przewodniczący obwodowej komisji niezwłocznie przekazuje wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta) dokumenty z głosowania.

Art. 33. 1. Niezwłocznie po otrzymaniu od wszystkich obwodowych komisji protokołów głosowania wojewódzka komisja do spraw referendum dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodach. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania, komisja zarządza ponowne ich ustalenie i powiadamia o tym Państwową Komisję Wyborczą.

2. Na podstawie protokołów głosowania w obwodach wojewódzka komisja ustala łączne wyniki głosowania w całym województwie i sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół zbiorczych wyników głosowania w województwie, którego wzór ustala Państwowa Komisja Wyborcza. W protokole wymienia się łączne dane, o których mowa w art. 30 ust. 2.

3. Przepisy art. 30 ust. 4—6 stosuje się odpowiednio.

4. Przewodniczący wojewódzkiej komisji przekazuje niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej, w trybie art. 31 ust. 3, dane z protokołu dotyczące:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
- 2) kart nieważnych,
- 3) kart ważnych (czyli liczbę osób, które wzięły udział w głosowaniu),
- 4) głosów nieważnych,
- 5) głosów ważnych,
- 6) głosów ważnych oddanych na poszczególne odpowiedzi postawionego pytania lub za wyborem określonego wariantu.

5. Protokół, o którym mowa w ust. 2, przewodniczący wojewódzkiej komisji przesyła niezwłocznie do Państwowej Komisji Wyborczej, w trybie przez nią ustalonym. Pozostałe dokumenty z przeprowadzonego referendum przechowuje kierownik wojewódzkiego biura wyborczego właściwego dla siedziby komisji.

Art. 34. 1. Po otrzymaniu protokołów od wojewódzkich komisji do spraw referendum Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia zbiorczych wyników głosowania w województwach.

2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu danych, o których mowa w ust. 1, Państwowa Komisja Wyborcza zarządza ponowne ustalenie tych danych.

3. Państwowa Komisja Wyborcza:

- 1) ustala wynik referendum i sporządza protokół o wyniku referendum,
- 2) przekazuje protokół wraz ze sprawozdaniem z przebiegu referendum Sądowi Najwyższemu oraz organowi, który zarządził referendum,
- 3) podaje niezwłocznie wynik referendum do wiadomości publicznej i zarządza jego ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozdział 6

Ważność referendum

Art. 35. 1. Przeciwko ważności referendum może być wniesiony protest ze względu na zarzut dopuszczenia się przestępstwa przeciwko referendum lub naruszenia przepisów niniejszej ustawy dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyniku referendum.

2. Jeżeli podstawę protestu stanowi zarzut popełnienia przestępstwa przeciwko referendum lub naruszenia przez Państwową Komisję Wyborczą przepisów niniejszej ustawy dotyczących ustalenia wyników głosowania i wyniku referendum, może go wnieść każda osoba uprawniona do udziału w referendum.

3. Protest przeciwko ważności referendum z powodu naruszenia przepisów niniejszej ustawy dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania w obwodzie lub województwie może wnieść osoba, której nazwisko w dniu głosowania było umieszczone w spisie uprawnionych do głosowania w tym obwodzie głosowania i województwie.

Art. 36. 1. Protest wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego od następnego dnia po dniu referendum, nie później jednak niż w 7 dniu od daty ogłoszenia wyniku referendum przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Do warunków i trybu wnoszenia protestu oraz sposobu jego rozpatrywania przez Sąd Najwyższy stosuje się odpowiednio przepisy ustawy — Ordynacja wyborcza do Sejmu, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. Sąd Najwyższy rozstrzyga o ważności referendum, podejmując w tej sprawie uchwałę nie później niż w 60 dniu po dniu głosowania. Uchwałę o ważności referendum przedstawia się niezwłocznie organowi zarządzającemu referendum, ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej oraz przesyła Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 37. 1. Uchwała Sądu Najwyższego o unieważnieniu głosowania w obwodzie jest niezwłocznie przekazywana Państwowej Komisji Wyborczej w celu skorygowania wyników głosowania i wyniku referendum. Przepis art. 34 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

2. Unieważnienie głosowania w obwodzie powoduje, że przy ustalaniu wyniku referendum nie uwzględnia się liczby uprawnionych do głosowania oraz wyników głosowania w tym obwodzie.

3. Uchwałę Sądu Najwyższego, o której mowa w ust. 1, przedstawia się niezwłocznie organowi zarządzającemu referendum, podaje się do wiadomości publicznej i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozdział 7

Kampania referendalna i finansowanie referendum

Art. 38. Kampania referendalna służy przedstawianiu i wyjaśnianiu odpowiednio przez organ zarządzający referendum i Państwową Komisję Wyborczą treści pytań i wariantów oraz problemów poddanych pod referendum, a także prezentowaniu stanowiska partii politycznych, organizacji społecznych oraz innych podmiotów w sprawie poddanej referendum.

Art. 39. 1. Kampania referendalna rozpoczyna się dniem ogłoszenia uchwały Sejmu, uchwały Zgromadzenia Narodowego lub zarządzenia Prezydenta o przeprowadzeniu referendum i ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem głosowania.

2. Do kampanii referendalnej stosuje się odpowiednio przepisy ustawy — Ordynacja wyborcza do Sejmu dotyczące prowadzenia kampanii wyborczej, z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów art. 40—43 niniejszej ustawy.

Art. 40. 1. W programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych kampania referendalna prowadzona jest w sposób i na zasadach określonych przepisami o radiofonii i telewizji, z zastrzeżeniem ust. 2—4.

2. „Telewizja Polska — Spółka Akcyjna” i „Polskie Radio — Spółka Akcyjna”, zwane dalej „Telewizją Polską” i „Polskim Radiem”, obowiązane są w okresie od 20 dnia przed dniem referendum do nieodpłatnego rozpowszechniania w ogólnopolskich programach telewizyjnych i radiowych wyjaśnień Państwowej Komisji Wyborczej dotyczących kwestii prawnych zarządnego referendum, w szczególności treści pytań lub wariantów rozwiązań, sposobu głosowania i jego skutków prawnych.

3. Wyjaśnienia, o których mowa w ust. 2, przedstawiane są w specjalnych audycjach referendalnych przygotowanych przez Telewizję Polską i Polskie Radio, których łączny czas nie może być krótszy niż 3 godziny w Telewizji Polskiej i 4 godziny w Polskim Radiu.

4. Tryb postępowania w sprawie prowadzenia kampanii referendalnej w jednostkach publicznej radiofonii i telewizji określi, w drodze rozporządzenia, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.

Art. 41. Wydatki związane z organizacją przygotowań i przeprowadzeniem referendum pokrywane są z budżetu państwa.

Art. 42. 1. Wydatki ponoszone przez partie polityczne, organizacje społeczne oraz inne podmioty w związku z referendum pokrywane są wyłącznie z ich źródeł własnych.

2. Do finansowania kampanii referendalnej partii, organizacji oraz innych podmiotów, o których mowa w ust. 1, nie stosuje się przepisów ustawy — Ordynacja wyborcza do Sejmu dotyczących organizowania zbiórek publicznych środków finansowych na cele wyborcze, sporządzania i publikowania sprawozdań finansowych o źródłach pozyskanych funduszy i poniesionych wydatkach oraz o prawie do otrzymania z budżetu państwa dotacji podmiotowej w związku z poniesionymi wydatkami na kampanię wyborczą.

Rozdział 8

Przepisy szczególne i końcowe

Art. 43. 1. W przypadku przeprowadzania referendum w tym samym dniu co wybory do Sejmu i Senatu lub wybory Prezydenta:

- 1) głosowanie przeprowadza się w obwodach głosowania utworzonych dla właściwych wyborów i na podstawie spisów wyborców sporządzonych dla tych wyborów,
- 2) zadania wojewódzkich i obwodowych komisji wyborczych do spraw referendum wykonują odpowiednie komisje wyborcze powołane do przeprowadzania właściwych wyborów,
- 3) do kampanii referendalnej stosuje się przepisy art. 40 ust. 2 i 3, art. 41 oraz art. 42 ust. 1.

2. Państwowa Komisja Wyborcza w przypadku, o którym mowa w ust. 1, w drodze uchwały, określi:

- 1) szczegółowy sposób i tryb przygotowania i przeprowadzenia referendum oraz wyborów,

2) zasady łącznego finansowania kampanii referendalnej oraz kampanii wyborczej.

3. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, w porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, w drodze rozporządzenia, określi zasady i sposób łącznego prowadzenia kampanii referendalnej oraz kampanii wyborczej w programach radiowych i telewizyjnych.

Art. 44. W sprawach nie uregulowanych niniejszą ustawą stosuje się odpowiednio przepisy ustawy — Ordynacja wyborcza do Sejmu.

Art. 45. Traci moc ustawa z dnia 6 maja 1987 r. o konsultacjach społecznych i referendum (Dz. U. Nr 14, poz. 83).

Art. 46. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *L. Wałęsa*

488

USTAWA

z dnia 6 lipca 1995 r.

o zmianie ustawy o zamówieniach publicznych.

Art. 1. W ustawie z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych (Dz. U. Nr 76, poz. 344 i Nr 130, poz. 645) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2 pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) środkach publicznych — należy przez to rozumieć środki:

a) pochodzące z budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego, przeznaczone na działalność bieżącą i inwestycyjną,

b) pozabudżetowe — w rozumieniu ustawy Prawo budżetowe,

c) kredytowe, na które Skarb Państwa, gmina lub związek komunalny udzieliły poręczeń, gwarancji albo dofinansowały koszty obsługi kredytu,

d) pomocy zagranicznej przyznane na podstawie umów międzynarodowych, chyba że umowy te określają odmienne procedury wykorzystania tych środków;”

2) w art. 3 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Zamawiający nie może, w celu uniknięcia stosowania ustawy lub uniknięcia procedur udzielania zamówień publicznych określonych ustawą, dzielić zamówienia na części oraz zaniżać wartości zamówienia.”;

3) w art. 6 po pkt 2 dodaje się pkt 3 i 4 w brzmieniu:

„3) udzielania zamówień:

a) gospodarstwom pomocniczym i zakładom budżetowym w zakresie bieżącej obsługi zamawiającego,

b) przedsiębiorstwom podległym Ministrowi Sprawiedliwości, działającym przy zakładach karnych i aresztach śledczych,

4) wydatkowania środków publicznych przyznanych w drodze dotacji określonych w prawie budżetowym na realizację zadań z zakresu rolnictwa, z wyjątkiem środków przyznanych na zadania inwestycyjne.”;

4) w art. 11 po ust. 2 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Ogłoszenie, o którym mowa w ust. 1, publikowane jest w Biuletynie nie później niż w 10 dniu od daty doręczenia do Urzędu.”;

5) w art. 23 w ust. 4 wyrazy „14 dni przed terminem składania ofert” zastępuje się wyrazami „14 dni przed terminem składania wniosków o wstępną kwalifikację”;

6) w art. 39 w ust. 4 po wyrazach „O przedłużeniu terminu” dodaje się wyraz „zamawiający” i skreśla się wyraz „się”;

7) art. 46 otrzymuje brzmienie:

„Art. 46. 1. Przetarg unieważnia się w przypadkach, gdy:

1) złożono mniej niż dwie ważne oferty,

2) odrzucono wszystkie oferty,

3) cena najkorzystniejszej oferty przewyższa kwotę, którą zamawiający przeznaczył na finansowanie zamówienia,

4) wystąpiła istotna zmiana okoliczności powodująca, że realizacja zamówienia nie leży w interesie publicznym, czego nie można było wcześniej przewidzieć.

2. W zawiadomieniu o unieważnieniu przetargu zamawiający podaje przyczyny unieważnienia, nie jest jednak obowiązany do szczegółowego uzasadnienia.